

Klemen Kocjančič

DOI: 10.2478/cmc-2023-0007

RECENZIJA

O VLOGI MIROVNE MISIJE ZDRUŽENIH NARODOV MINURSO

Mednarodna založba Routledge je leta 2023 izdala publikacijo z naslovom *Conflict and Peace in Western Sahara: The Role of the UN's Peacekeeping Mission (MINURSO)*, ki so jo uredili János Besenyő, R. Joseph Huddleston in Yahia H. Zoubir. Kot razkriva naslov, sta tematika publikacije delovanje in vloga ene najdalj trajajočih mirovnih misij pod zavezništvom Organizacije združenih narodov *Mission for the Referendum in Western Sahara (MINURSO)*, ki deluje v Zahodni Sahari oziroma v Maroku.

Uvod je prispeval Marco Balboni. Osredotočil se je na splošni pregled misije, katere primarna naloga je nadzor premirja med Marokom in gibanjem Polisario, ki si prizadeva za osamosvojitve. Misija, ki je bila ustanovljena leta 1991, je imela še eno dodatno nalogo, in sicer nadzor izvedbe referendumu o samostojnosti in neodvisnosti tega ozemlja, a do slednjega ni nikoli prišlo. Posledično misija ostaja najobsežnejša misija OZN v severni Afriki. Razloženi so koncept mirovnih misij, pravni vidik misije in možnosti za njeno nadaljevanje v bližnji prihodnosti.

Publikacija je nato razdeljena na štiri dele. Prvi del ima štiri samostojne prispevke. Prvi prispevek prvega dela, delo Carlosa Ruiza Miguela, je juristični pregled ozadja oblikovanja misije, in sicer predhodnih dogovorov in načrtov, zgodovine misije in njenega mandata. Oboroženi konflikt na tem območju se je začel po koncu druge svetovne vojne, ko je afriško celino zajel val dekolonizacijskih narodnoosvobodilnih gibanj, pri čemer so bila nekatera uspešna, druga pa so naletela na premočen odpor. Zanimivost pri tem konfliktu je, da se Polisario bori proti marošskemu kraljestvu, torej domačemu afriškemu režimu, in ne proti evropskim kolonizatorjem, kot je bilo skupno večini drugim konfliktom. Predstavljeni so tudi sestava misije in dejavnosti posameznih elementov: posebnega predstavnika, civilnega dela, neodvisnega

pravnika, vojaške enote in varnostne policijske enote. Dodan je tudi pregled posebnih predstavnikov in narodov, ki so prispevali moštvo za misijo.

Prispevek Yolande Blanco Souto je pregled najpomembnejših dogodkov v zgodovini misije. Avtorica tako izpostavi maroško oviranje delovanja misije, sodelovanje pripadnikov misije z Marokom, uničevanje arheoloških najdišč s strani pripadnikov misije, korupcijo pripadnikov misije, obisk generalnega sekretarja OZN in izločitev maroških državljanov iz civilnega dela misije ter vrnitev Maroka na sporno ozemlje.

Sledi prispevek Jacoba Mundyja o zadnjem obdobju misije, ko je konec leta 2020 ponovno izbruhnil konflikt. Fronta Polisario je sprožila skoraj vsakodnevne napade na posamezne maroške vojaške postojanke, ki nadzorujejo 2700 km dolg vojaški zid in tako strateško nadzorujejo sporno ozemlje. Ponovni izbruh obsežnih spopadov je povzročil pomisleke o smiselnosti in upravičenosti oziroma zmožnosti misije, ki bi morala zagotoviti mir. Avtor predstavi ta vprašanja v luči globalne politike oziroma svetovnih velesil, ki imajo poglobljen vpliv na mirovne misije in njihovo delovanje.

Zadnji prispevek prvega dela je napisala Meriem Naïli, ki se prav tako osredotoča na pravni vidik misije. Avtorica izpostavi, da je »edina mirovna misija ZN po koncu hladne vojne, ki implicitno ne vključuje nadzora, monitoringa in poročanja o kršenju človekovih pravic« (str. 77). Posledično obe strani kršita slednje in po treh desetletjih še vedno ni premirja. Izpostavljene so tudi vloge Organizacije afriške unije (OAU) v letih pred ustanovitvijo misije in politične ovire, s katerimi se spoprijema misija.

Drugi del ima tri prispevke. Prvi del drugega dela je delo Tobyja Shelleyja in prinaša pregled političnega in družbenega ozadja nezmožnosti misije za delovanje proti kršenju človekovih pravic. Izpostavi vlogo naraščajočega pomena človekovih pravic pri prebivalstvu na obeh straneh v novem tisočletju, posledice smrti maroškega kralja in zamenjave notranjega ministra Maroka, maroške notranje krize, vlogo mobilnih telefonov in spletnih omrežij ter večje pozornosti sveta na to krizno območje.

Sledi prispevek Marie López Belloso, ki analizira vlogo žensk v misiji MINURSO. Avtorica predstavi naraščajoči pomen spola in enakopravnosti v luči mirovnih misij, prisotnost žensk v misiji ter njihov pomen za delovanje, vključno z vplivom na zmanjšanje spolnih zlorab s strani pripadnikov misije.

Zadnji prispevek drugega dela je delo Elie Quesada in Nicka Brooksa. V njem avtorja analizirata misijo MINURSO z vidika spoštovanja in ohranjanja lokalne kulturne oziroma arheološke dediščine. V več kot 40 letih oboroženega konflikta so bila številna arheološka najdišča poškodovana oziroma uničena, hkrati pa so tudi pripadniki misije namerno ali nenamerno uničevali ostaline; še posebej so izpostavljeni grafiti na kulturni in nekulturni, geografski dediščini. Pri tem izpostavljata, da v primerjavi z nekaterimi drugimi oboroženimi konflikti, na primer v Iraku in Siriji, tu ni prišlo do večjega narastka komercialne zlorabe takih ostalin (prodaja na črnem trgu), predvsem zaradi majhnega zanimanja za lokalne artefakte.

Prvi prispevek tretjega dela se nanaša na vojaški del misije, in sicer na naloge ter njihovo izvajanje. Napisala sta ga Cyprian Aleksander Kozera in Błażej Popławski. Na podlagi intervjujev z nekdanjimi pripadniki misije in raziskovalci sta analizirala vojaški kontingent, tako z vidika številčnosti, organizacije, opremljenosti, udeleženih narodnosti, lokacije in dejavnosti vojaških opazovalcev. Avtorja tako skleneta, da sta se misija MINURSO in njen vojaški kontingent izkazala za razmeroma učinkovito mednarodno prizadevanje (str. 177–178).

Sledi analiza policijskega dela misije, ki sta ga prispevala János Besenyő in Marcell György Pintér. Civilni policisti so bili dodani misiji, ko se je vloga vojaških opazovalcev izkazala kot omejena in prisotnost policistov nujna za opravljanje nalog. Kljub temu policijski kontingent ni nikoli dosegel predvidenega obsega. Avtorja predstavita naloge in dejavnosti policistov in tudi prvotno zmanjšanje njihovega števila ter posledično ponovno povečanje policistov.

Mirela Atanasiu je napisala prispevek, ki se nanaša na pogosto pozabljen vidik mednarodnih mirovnih misij, in sicer na logistično podporo in tudi financiranje misije, kar poglavitno vpliva na zmožnost opravljanja nalog in dolžnosti misije. Predstavljen je tako splošen sistem logistične podpore mirovnih misij OZN kot konkretno na primeru misije. Logistična podpora je primarno sestavljena iz štirih delov: transporta, nabave oziroma dobave, letalske podpore in varnostne službe tako pripadnikov misije kot lokacij, na katerih delujejo. Naprej pokaže, kako se je spreminjalo financiranje misije (med 39 in 63 milijoni ameriških dolarjev) in kako je to vplivalo na njeno delovanje.

Zadnji prispevek v tretjem delu je delo Jánosa Besenyőga, ki je prispeval analizo delovanja madžarskega kontingenta na misiji, tako z vidika vojaškega kot policijskega dela, predvsem pa z vidika izkušenj madžarskih pripadnikov. Izpostavi omejenost nabora vojakov in policistov, ki so bili pripravljeni na enoletno službo v Zahodni Sahari, kot tudi prizadevanje obeh organizacij za pridobitev prostovoljcev. Zanimivo je dejstvo, da so več kot polovico vojaškega kontingenta predstavljali častniki, pri čemer je bila skoraj polovica višjih častnikov, medtem ko je bila sestava policijskega dela bolj raznolika.

Četrty del se začneja s prispevkom R. Josepha Huddlestona in Edderja A. Zarateja, ki se osredotoča na vlogo Združenih držav Amerike na misijo in na to, kako je bila prisotnost ameriških pripadnikov videna na terenu z obeh strani. Pri tem je pomembno dejstvo, da med ZDA in Marokom traja eno najdalj trajajočih partnerstev, saj sta obe državi prvi sporazum podpisali že leta 1787. To dejstvo je pomembno vplivalo na delovanje ameriških pripadnikov misije oziroma diplomatov na tem območju oziroma na percepcijo (ne)pristranskosti ZDA v tem konfliktu. Ameriška vpletenost je analizirana predvsem prek delovanja najvišjih diplomatov, ki so bili neposredno vpleteni v mirovno delovanje.

Csaba Barnabás Horváth je analiziral delovanje Kitajske v luči misije in tudi kitajskega povečanja geostrateške prisotnosti na afriški celine ter delovanja na mednarodnih mirovnih misijah po svetu. Zanimanje Kitajske za delovanje na tem konfliktnem območju avtor poveže s prisotnostjo strateške rudnine – fosforja, ki je tam oziroma v Maroku. Maroko namreč nadzoruje 70 odstotkov svetovne rezerve fosforja, ki je kritična sestavina za kmetijstvo (gnojila) in s tem za gospodarstvo.

Sergey Nikonov je prispeval analizo delovanja še ene svetovne velesile, in sicer Rusije proti temu konfliktu oziroma misiji. Rusija, sprva še Sovjetska zveza, je tako prispevala moštvo za misijo že od leta 1991. Avtor se posveti (ne)zmožnosti komuniciranja med različnimi narodnostmi na misiji, ki so vsi govorili angleščino kot uradni jezik misije, pregledu akademskega zanimanja v Rusiji za ta konflikt in misijo, pa tudi ruskemu delovanju znotraj OZN glede misije.

Éva Fábián se je osredotočila na nekdanjo kolonizatorico dobršnega dela afriške celine – Francijo, ki v postkolonialnem obdobju ohranja pomembno politično in vojaško vlogo v nekdanjih kolonijah. Francija, ki je imela protektorat nad Marokom dobrih 40 let, je prav tako prispevala svoje državljane v misijo MINURSO. V prispevku je analizirana strateška usmeritev Francije glede tega konflikta in širšega Magreba.

Sledi prispevek Davida Vogla, ki je analiziral naravnost preostalih afriških držav proti misiji in konfliktu, glede glasovanja, povezanega z misijo, pa tudi sodelovanju slednjih na mirovni misiji (pregled držav, ki sodelujejo pri izvajanju misije). Pri tem ponudi tudi pregled sodelovanja afriških držav v vseh mirovnih misijah po svetu. Avtor izpostavi, da se je prisotnost afriških mirovnikov od začetka misije do danes dvignila s slabih deset odstotkov na več kot četrtino vseh vojaških pripadnikov, medtem ko od leta 2019 Afričani predstavljajo celotni policijski kontingent.

Zadnji prispevek četrtega dela in s tem celotne publikacije sta napisala Souadou Lagdaf in Yahia H. Zoubir. Govori o nikoli izvedeni nalogi misije (izvedba referenduma o neodvisnosti Zahodne Sahare). Kljub nenehnim polletnim oziroma enoletnim podaljševanjem mirovne misije je nezmožnost misije in posebej nepripravljenost mednarodnih akterjev na rešitev tega vojaškega in političnega konflikta očitna, kljub več mednarodnim sporazumom.

Knjiga ponudi dober pregled delovanja in dejavnosti ene najdalj trajajočih mirovnih misij Združenih narodov ter konflikta, ki je v luči odmevnejših mednarodnih oboroženih konfliktov spregledan in v resnici pozabljen. Zahtevnejši bralec bi mogoče želel prebrati še kakšen prispevek o vlogi Španije, tudi nekdanje kolonizatorke v Maroku, o razvoju politične volje Maroka, Mavretanije in Fronte Polisario glede tega konflikta ter po možnosti še primerjave udeležencev z vidika vojaške dejavnosti.